

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ
РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Робота присвячена проблемі розвитку підприємства, а саме інтелектуальному потенціалу підприємства, як одному із факторів, що значно впливає на даний процес. В ході статті буде розглянуто основні напрацювання і проблеми в даному напрямку, а також запропоновано підхід до визначення і важливості інтелектуального потенціалу, який є більш прийнятним в сучасному ринковому середовищі. Також обґрунтовано, чому інтелектуальний потенціал є найважливішим у сукупному потенціалі підприємства, запропоновано схему структури із "правильним" розміщенням інтелектуального потенціалу.

Ключові слова: розвиток підприємства, економічний потенціал, інтелектуальний потенціал.

O. I. GONCHAR, V. M. NAMYASENKO
Khmelnitskyi National University

INTELLECTUAL POTENTIAL AS ONE OF THE KEY FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Abstract – The development enterprises is a mine problem in a modern market environment. So we want to explorer one of the development's factors. This factor is intellectual potential. The intellectual potential is one of the part of economic potential. But it is considered only as the part of human resources. We think that it is wrong. The intellectual potential must to be explored as the main part of the all potential of enterprises. It is in all parts of economic potential and it is basis of potential. A potential of enterprises is depended from intellectual potential. And we propose "right" structure of economical potential, where intellectual potential is in the center. So, we think that intellectual potential is basis and economists must to allot more attention to it. And it is mine factor in the effective development.

Keywords: development of the enterprises, economical potential, intellectual potential.

Актуальність проблеми. В умовах ринкової економіки особливої актуальності набувають питання формування потенціалу і його вплив на розвиток підприємства. Однією з найактуальніших проблем на сьогодні є проблема оцінки та виділення інтелектуального потенціалу в загальній структурі економічного потенціалу. Це питання набуло своєї актуальності завдяки тому, що на сьогодні жодне підприємство не може існувати, якщо воно не знаходиться в постійному розвитку. А це в свою чергу спричинило потребу у постійній потребі дослідження і нарощування потенціалу підприємства. Одним із центральних елементів економічного потенціалу підприємства є інтелектуальний потенціал, який сьогодні став основним структуроутворюючим елементом. І залежно від якості "роботи" із даним потенціалом буде здійснюватися програма розвитку. Спираючись на практичну необхідність, а також кількість досліджень, можна говорити про постійну актуальність питань, пов'язаних із інтелектуальним потенціалом і його впливом на процес розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дане питання постійно вивчається, зокрема можна виділити Блауга М., Брукінга Е., Денісона Е., Махлупу Ф., Свейбі К.-Е., Стюарта Д., Тофлера Е. та Фішера І.; серед вітчизняних економістів слід виділити таких, як Бутнік-Сіверський О., Вовканич С., Гейць В., Грішнова О., Гава Ю., Демчишин А., Злупко С., Іноземцев В., Леонтьєв Д., Семів Л., Ушенко О., Федулова Л., Чухно А. Також доцільно виділити такі роботи: Бриль І. "Стратегія управління інтелектуальним капіталом підприємства", Прокопенко О., Школа В. "Проблеми управління інноваційним розвитком", Ситник Й. "Інтелектуальний потенціал, як фактор інтелектуалізації систем менеджменту підприємства", Тимошенко Н. "Аспекти управління інтелектуальним потенціалом промислових підприємств".

Метою роботи є дослідження наявних напрацювань, щодо інтелектуального потенціалу підприємства, а також його впливу на розвиток підприємства; внесення власних рекомендацій, щодо виділення інтелектуального потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Розвиток підприємства є питанням, яке постійно потребує дослідження. Це пов'язано з тим, що в процесі своєї діяльності підприємство зазнає постійних впливів як з боку зовнішнього середовища, так і з боку внутрішнього. Але визначальний вплив все ж належить зовнішньому середовищу, оскільки якби "примусом" розвитку виступало внутрішнє середовище, то "цикл діяльності без змін" можна було б розтягнути до значно більших термінів, наприклад до терміну повного виходу з ладу устаткування. Зовнішнє ж середовище спонукає підприємства до постійного розвитку, щоб не втратити конкурентоспроможність, а також мати змогу нормально функціонувати.

Розвиток підприємств забезпечується в внутрішньому середовищі підприємства. Одним із таких чинників є наявний потенціал підприємства. Саме завдяки наявному економічному потенціалу, підприємство може знизити витрати на програму розвитку, але водночас з цим підвищити ефективність та результативність цього розвитку.

Економічний потенціал підприємства складається з багатьох елементів. Економічний потенціал підприємства являє собою сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, що можуть бути використані для досягнення певних цілей [3]. На нашу думку в сучасних умовах ринку, однією з ос-

новних складових загального потенціалу підприємства є його інтелектуальний потенціал. Саме завдяки інтелектуальному потенціалу підприємство має змогу запропонувати на ринку абсолютно нову цінність і утримувати її. Також завдяки інтелектуальному потенціалу підприємство має змогу запропонувати на ринку, щось абсолютно нове, а й розробити та впровадити абсолютно унікальну та високоефективну програму розвитку.

Інтелектуальний потенціал – економічна система, що відображає сукупність зв'язків і відношень між елементами інтелектуального капіталу (персонал, ринкові активи, структурні активи, інтелектуальна власність), які встановлюються в процесі проектування, виготовлення, реалізації та споживання продукту й управління цими процесами [1, с. 743].

Згідно із нашим баченням, ми пропонуємо наступне визначення інтелектуального потенціалу. Інтелектуальний потенціал – це нематеріальний ресурс/актив підприємства, що являє собою розумові здібності кожного працівника окремо, а також усього персоналу загалом, що завдяки синергії має здатність до постійного нагромадження та зростання в геометричній прогресії і може бути використаний сьогодні та в майбутньому для доставлення певних цілей. Тобто інтелектуальний потенціал підприємства являє собою комплекс розумових здібностей та нагромаджених знань персоналу, акумульовані підприємством та мають змогу постійно вдосконалюватись, розвиватися та розширятися. Його особливістю є те, що він може бути використаним практично в будь-якому напрямку, практично відсутня здатність до зменшення і деградації інтелектуального потенціалу як ресурсу, а навпаки є здатність до збільшення, розширення та “розвитку”. А основна складова інтелектуального потенціалу – знання є відновним ресурсом із “синдромом нагромадження”.

Крім багатьох позитивних моментів, варто також зазначити, що інтелектуальний потенціал має один серйозний недолік, а саме – здатність до старіння. Цей недолік проявляється в тому, що по суті інтелектуальний потенціал являє собою сукупність інформації, знань та умінь і здібностей. Інформація та знання мають властивість застарівати і втрачати відповідність сучасним вимогам; уміння і здібності в свою чергу прив'язанні до конкретних працівників, а з працівники можуть вийти на пенсію, змінити місце роботи, а також інші особливості, притаманні людям. Тобто, інтелектуальний потенціал в кількісному значенні практично ніколи не погіршується при нормальних режимах роботи, але він має можливість погіршуватись в якісному значенні. Саме тому, досить важливо, щоб керівництво підприємства та відповідальні за це особи, постійно слідкували за якісним станом інтелектуального потенціалу і підтримували його в належному стані і постійно його розвивали.

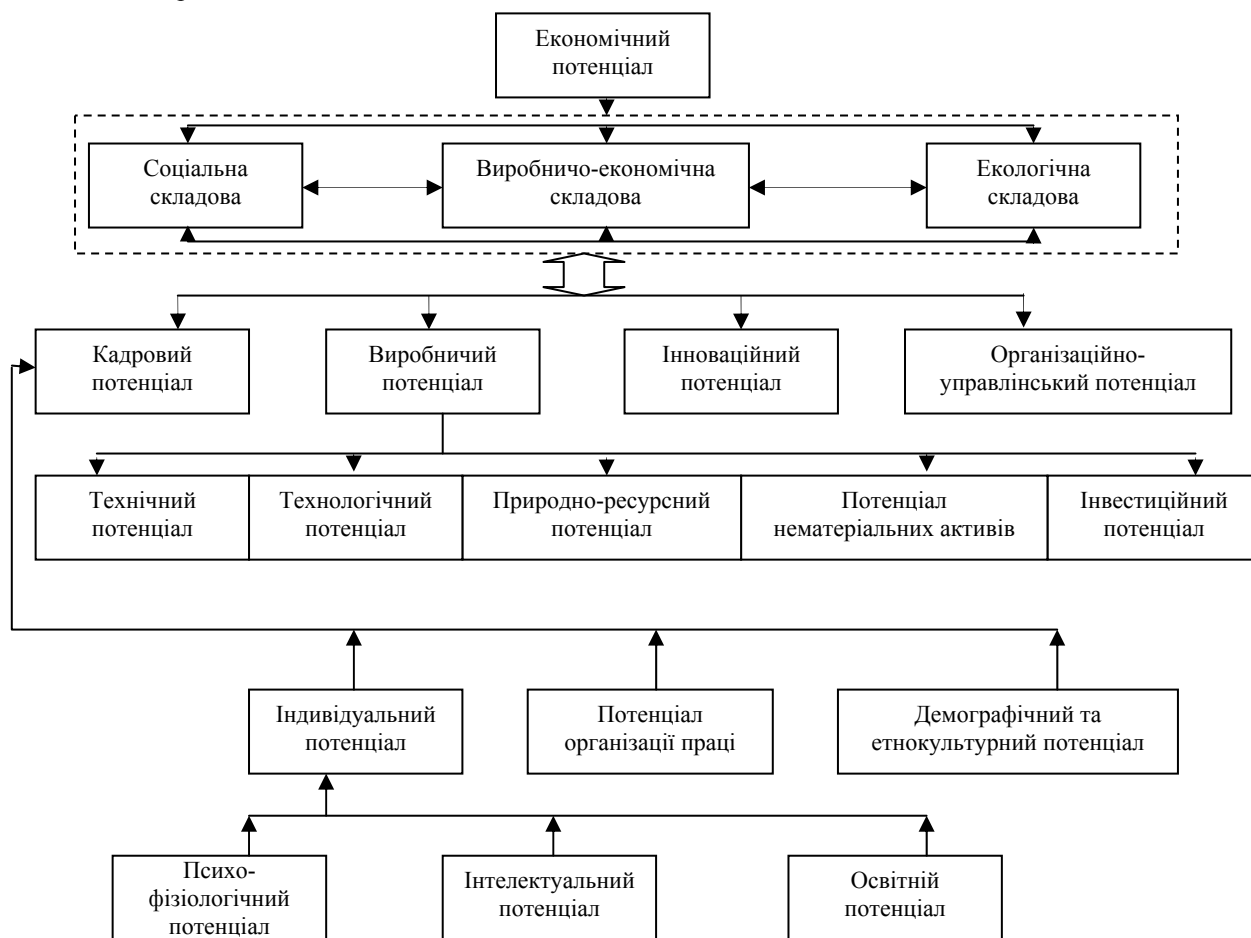

Рис. 1. Структура економічного потенціалу підприємства [2]

Для підтримки потенціалу у такому стані є досить багато різних заходів і все залежить від особливостей підприємства. Як приклад, ми можемо навести: навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації працівників, науково-технічна діяльність, постійний збір, нагромадження і перевірка інформації, моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища і багато інших заходів.

На сьогодні прийнято структурувати економічний потенціал так, що інтелектуальний потенціал взагалі не виділяється, або виділяється у складі кадрового (див. рис. 1). Із усього випливає, що інтелектуальний потенціал є невід'ємним, при забезпеченні розвитку підприємства і його нормальної діяльності. В зв'язку з цим ми пропонуємо дещо по іншому підійти до структуризації економічного потенціалу (рис. 2).

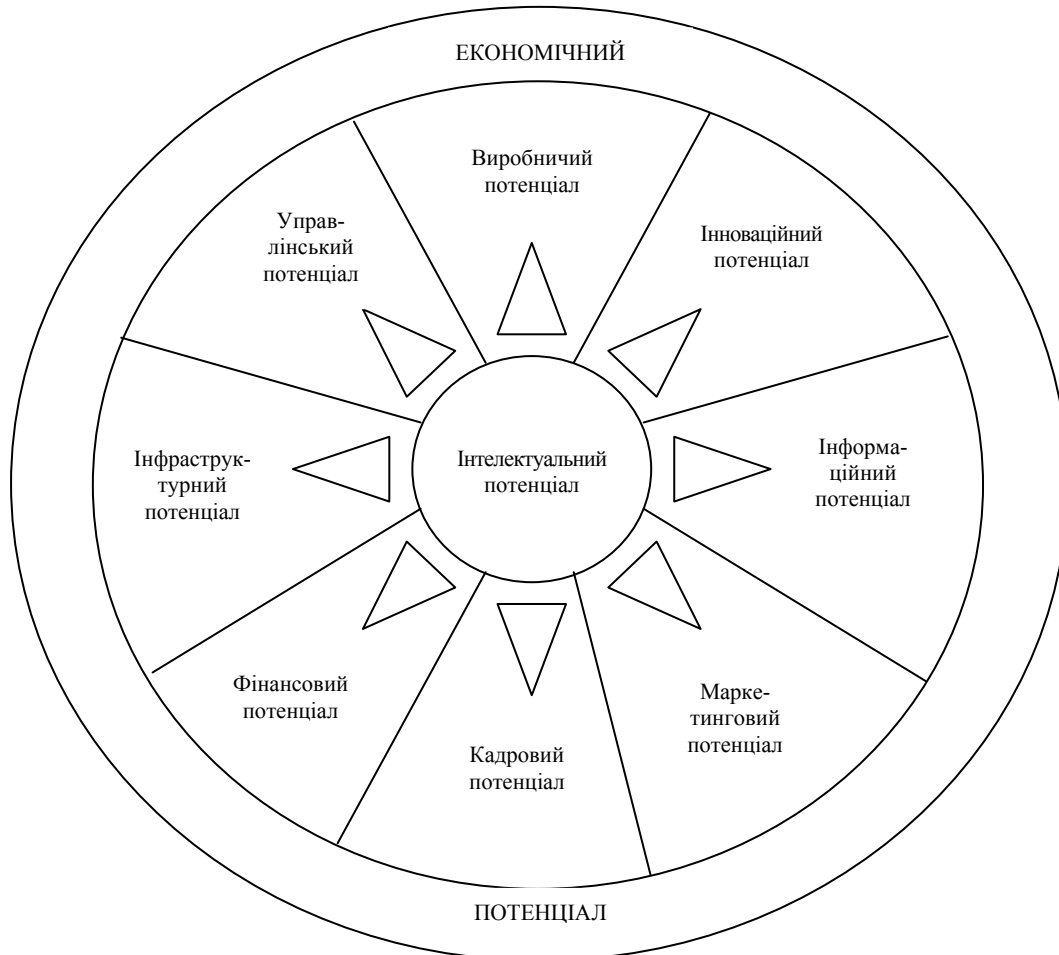

Рис. 2. Місце інтелектуального потенціалу в загальній структурі економічного потенціалу

На наш погляд структура, яка представлена на рис. 1 не відповідає дійсності та сучасним реаліям. З рисунку випливає, що інтелектуальний потенціал є складовою індивідуального потенціалу, а отже кожного окремого працівника, що є в корені неправильно. Це пов'язано з тим, що інтелектуальний потенціал є першоосновою і творчим елементом усіх інших складових економічного потенціалу підприємства. Також згідно концепції, що представлена на рис. 1 виходить, що інтелектуальний потенціал не може створювати синергійного ефекту. В реальності ж, інтелектуальний потенціал підприємства, "об'єднуючи" усі свої складові забезпечує синергійний ефект, що значно підвищує ефективність і показники сукупного потенціалу підприємства. Тому, ми пропонуємо структурувати економічний потенціал із виділенням інтелектуального потенціалу вже на "першому рівні структури".

Згідно нашої концепції інтелектуальний потенціал можна розглядати двояко: з одного боку він є складовим усіх інших структур економічного потенціалу, але водночас з цим інтелектуальний потенціал є двигуном і першоосновою усіх цих потенціалів. Тобто виникає ситуація, за якої загальний потенціал неможливий без інтелектуального, але водночас з цим для розвитку інтелектуального потенціалу, потрібні всі інші складові структури економічного потенціалу. Загалом, можна говорити, що інтелектуальний потенціал є невід'ємною частинною як економічного потенціалу, так і усього підприємства як єдиної системи.

Також варто зазначити, що на наш погляд, тільки кількісний вимір інтелектуального потенціалу є неприйнятним, оскільки в цьому потенціалі якісна складова має найбільшу питому вагу, порівняно з "іншими потенціалами". Тому при загальній кількісній оцінці економічного потенціалу, кількісний показник інтелектуального потенціалу слід множити на 0,5 (такий підхід, обґрунтовано тим, що в інтелектуальному потенціалі однаково важливі кількісна та якісна сторони) і тільки після цього включати його в загальну оцінку.

Щодо ролі інтелектуального потенціалу в процесі розвитку підприємства, то він займає досить важливу частину. Це пов'язано з тим, що саме завдяки інтелектуальним можливостям підприємства можна сформувати, впровадити ефективну та доцільну програму розвитку з мінімальними витратами та максимальними результатами.

Висновки. Отже, інтелектуальний потенціал при сучасних ринкових умовах є дуже важливим, що потребує його детальнішого вивчення. Зокрема потрібно концентрувати увагу на інтелектуальному потенціалі не в розрізі складової кадрового потенціалу (індивідуального потенціалу), а як на основний системоутворюючий фактор економічного потенціалу. Варто також зважати на те, що інтелектуальний потенціал характеризується якісними та кількісними показниками в однаковому співвідношенні, у зв'язку з цим, для запобігання завищенню загальної оцінки економічного потенціалу, потрібно результуючі показники оцінки інтелектуального потенціалу (в кількісному аспекті) множити на 0,5.

Також інтелектуальний потенціал є одним із основних факторів та умов ефективного розвитку промислового підприємства. Тому найбільш доцільно та правильно розглядати інтелектуальний потенціал, як одну із основних складових економічного потенціалу підприємства.

Література

1. Мойсеєнко І. П. Методологія формування структури інтелектуального потенціалу. Економіка АПК / І. П. Мойсеєнко // Вісн. Лівійського держ. аграр. університету. – 2006. – № 13. – С. 742–747.
2. Лапін Є. В. Економічний потенціал підприємства : монографія / Є. В. Лапін. – Суми : Університетська книга, 2002. – 310 с.
3. Великий економічний словник : словник / ред. А. Н. Азріліян. – М. : Ін-т нової економіки, 2010. – 1472 с.

References

1. Moiseenko I. P. Metodologija formuvania struktury intelektualnogo potencialu. Ekonomika APK / I. P. Moiseenko // Visnik Lvivskogo nacionaknogo universitetu, 2006. – No. 13. – P. 742–747.
2. Lapin E. V. Ekonomichniy potencial pidpriemstva : monographia / E. V. Lapin. – Sumy : Universitetska knyga, 2002. – 310 p.
3. Azrilian A. N. Velikiy ekonomichnij slovnyk / A. N. Azrilian. – M. : Instytut novoi ekonomiky, 2010. – 1472 p.

Надіслана/Written: 23.05.2013
Надійшла/Received: 25.05.2013
Рецензент: д.е.н., проф. О. О. Орлов